

El lado oscuro del corazón

Eliseo Subiela, 1992

Un poeta amb gavardina vagareja per Buenos Aires tot buscant l'amor en una dona que el faci volar

Eliseo Subiela

Aquesta és d'aquelles pel·lícules que a la televisió passen a altes hores de la matinada per allò dels índexs d'audiència. Ells s'ho perden. És d'aquelles pel·lícules per veure sol o a la fosca d'un cinema, amb els ulls ben oberts i els sentits amatents, gaudint de les paraules, assaborint cada metàfora i somiant, sobretot somiant. Poca cosa més es pot dir d'aquesta pel·lícula. Això hauria de ser suficient.

El lado oscuro del corazón fou el segon èxit comercial de Subiela després de *El hombre mirando al sudeste* (1986), i constitueix, juntament amb *No te mueras sin decirme a dónde vas* (1995) i *Pequeños milagros* (1997), una mena de trilogia sobre la seva particular visió de l'amor. El film va ser un dels de major repercussió l'any de la seva estrena –per darrera de *Un lugar en el mundo* de Adolfo Aristarain– i fou escollit per a representar a Argentina als Oscar, cosa que va generar una gran polèmica.

Un poeta a Buenos Aires

Es tracta d'una pel·lícula insòlita i bella, plena de poesia i de realisme màgic, una història molt personal i amb un caràcter

intimista, en la qual el protagonista busca sense descans les claus de la seva existència i pugna contra l'inexorable pas del temps. El guió és construït a partir dels poemes i textos dels poetes argentins Oliveiro Gironde i Juan Gelman, i l'uruguaià Mario Benedetti.

L'amor

Els protagonistes són un poeta amb gavardina (Oliveiro) i les seves obsessions. Els textos serveixen al protagonista de vehicle per buscar la seva dona ideal, que per a ell ha de tenir una qualitat: saber volar. Manté relacions amb diverses dones sense aconseguir que cap d'elles l'arribi a fascinar. Per això les seves paraules: «Me importa un pito que las mujeres tengan los senos como magnolias o como pasas de higo; un cutis de durazno o de papel de lija. Le doy una importancia igual a cero al hecho de que amanescan con un aliento afrodisíaco o insecticida. Soy perfectamente capaz de soportarles una nariz que sacaría el primer premio en una exposición de zanahorias. Pero eso sí, y en esto soy irreductible, no les perdono bajo ningún pretexto que no sepan volar, si no saben volar pierden el tiempo conmigo.», «Ésta fue –y no otra– la razón de que me enamorase, tan

locamente, de María Luisa.» Finalment coneix a Anna, una prostituta de cabaret de Montevideo, de qui s'enamora. L'amor transforma a Oliveiro, que arriba a la conclusió que els que guanyen són sempre aquells que s'arrisquen a estimar.

La mort

La pel·lícula és tota ella una metàfora. La metàfora de la vida i de la mort, i el joc de sobreviure al costat de la persona estimada. Quan la persona estimada no s'ha de buscar, sinó que arriba sola i topem amb ella irremeiablement, i ella amb nosaltres, sense cap altra sortida que la passió de l'amor.

Oliveiro és un poeta que parla de tu a tu amb la mort, que fins i tot li perd el respecte i li fa proposicions sexuals, un poeta que busca una dona que sàpiga volar. Crea un univers ple de personatges –vaques que parlen, Mario Benedetti llegint els seus poemes en alemany, etc.– que ens ensenyen què és allò realment important a la vida. Potser és una imatge un tant romàntica i ideal de la poesia i del poeta marginat que es capaç de combatre la mort mitjançant la paraula, que assumeix la sexualitat com una forma de llibertat, que vol creure en l'amor. Però potser es tracta

d'això. Si la poesia no ens fa volar, no serveix de res.

La crítica

Passem de la crítica. Arran d'aquesta pel·lícula, a Subiela, li van ploure qualificatius com els de «poeta del cinema argentí» o «baluard de l'amor surrealista» i es va convertir en un cineasta d'èxit acollit pel gran capital. Deu anys més tard va presentar la segona entrega: *El lado oscuro del corazón II* es va estrenar el 2001. Ara el poeta Oliveiro arriba a Barcelona buscant aquella mítica Anna que el va fer volar a Montevideo. En canvi, aquest cop la crítica ha estat més cruel i no li ha perdonat la redundància de formes i continguts. Però no destapem el misteri.

Un espectador escrivia a propòsit de la pel·lícula que era com les sensacions i les emocions que provoquen moltes obres d'art, aquells instants de màgia, de fugida d'allò quotidià, que mai són massa perdurables, però que tampoc ho han de ser per a que siguin justament això, instants de màgia. Això és el que provoca aquesta pel·lícula, més enllà de la trama o la història. Certs passatges en què es combinen la música, la fotografia i el diàleg produeixen aquestes sensacions. És una falla, romàntica, idealista, voladora!, és cert, però collonuda.

Fitxa tècnica

Tècnics

Direcció: Eliseo Subiela
Guió: Eliseo Subiela basat en poemes de Mario Benedetti, Oliveiro Gironde i Juan Gelman
Producció: Jorge Roca
Fotografia: Hugo Colace
Música: Osvaldo Montes
Muntatge: Marcela Sáenz
Nacionalitat: Argentina-Canadà
Any: 1992
Durada: 127 minuts

Actors

Dario Grandinetti: Oliverio
Sandra Ballesteros: Ana
Nacha Guevara: la Mort
André Melançon: Eric
Jean Pierre Reguerraz: Gustavo
Mónica Galán: exdona
Inés Vernengo: cega
Marisa Aguilera: bigotuda
Miriam Odorico: dona 1
Adriana Pérez: dona del final
Diego Leske: advocat
Luís Gianneo: empleat de l'hotel
Mario Benedetti: mariner alemany

Filmografia

2001
El lado oscuro del corazón II
2000
Las aventuras de Dios
1997
Pequeños milagros
1996
Despábilate amor
1995
No te mueras sin decirme a dónde vas
1992
El lado oscuro del corazón
1986
Hombre mirando al sudeste
1985
Últimas imágenes del naufragio
1980
La conquista del paraíso
1969
Argentina, mayo de 1969: Los caminos de la liberación
1963
The Long Silence